

1

10-16

Setloxo sa Matebele ba ana Malatsi.

K34/84

19

Taba ya Malatsi le Malatsana.

Hlolexo ya Matebele ka Mohlothsana ledwaba mokxalabye Malatsi e be e le kxosi ya ba xa Malatsi Phalaborwa. Ke Makxalaka ba tswaxo Bokxalaka naxeng e bitswaxo Rhodisia. Kxosi Malatsi o be a raka Malatsana xo na le Malatsi morwaxe yo moxolo.

A re xo yo moxolo tloxa o yo bona dikxomo morakeng, yo moxolo a ya a tloxa le masoxana thaka tsa xaxwe. Tata bona a re xo Malatsana etla keno morwa aka. A tla, a mo neya dihlang, a mo sexofatsa a mo fa le tsa xo theya motse.

2

Bana ba ba be ba baka letsatsi. Yo moxolo a re letsatsi le tswa moruleng, yo monyane a re le tswa lewatle. Ba napa ba fapana yo moxolo a re Malatsana o ya nyatsa, xwa tsena hloyano. Malatsana ka baka la phapano ye a tloxa le thaka tsa xaxwe le dikxomo a nama a yo dula kxole. Yo moxolo xe a boya a hwetsa ba re Malatsana le thaka tsaxwe ba tloxile. Malatsi a tloxa ka dira le masoxana ba mo latela moo a dutsexo xona, ba fithla ba lwa. Xwa fengwa ba mosate.

3

Malatsana a tloxa a yo tsena Swazini ba nama ba xakwa ke polelo ka xore ba be ba bolela Sekxalaka. Malatsana a dira mauno a re xo kxosi ya Maswazi, ka xore xa re kwane polelong re fe masoxana a tle a tseye bana ba rena, le rena bana ba rena ba tseye ba xaxo re tle re rutane mmolelo, kxosi ya dumela. Malatsi a nama a mo latela a mo hwetsa Swazini. Ba nama ba hlabana. Maswazi a thikisa Malatsana ba fenya Malatsi. Ka moraxo xa sebaka Malatsana a hwa.

Kxosi ya Maswazi a tsena mosading wa Malatsana a tswala "Boloko". Boloko a xola a nama a busha. Ba tloxa Maswazini ba tsena xa Tsutsa. Ba xa Tsutsa ba re mothopo wa lena ke eng?

Bale ba re re ditlou, ka xore ba tsere lenaka la tlou ba loba Maswazi ka lona. Ba dula xa Tsutsa, Tsutsa a ba sexela lefase me ba ka dulaxo xona ba re ke thaba-tlou. Ba dula xo sa le bona ba xa Moletlane. Boloko a hwela xona a latelwa ke morwaxe Sekhutana.

4 Byale ba rile ba tsoma ba bona naxa, ba yo soma xo kxosi ba re re bone naxa e botse bara mo Moletlane a lexo xona kxosi a dumela ba nama ba hduxa Thaba-tlou. Ba Moletlane ba sala Moletlane ba xa Ledwaba ba tsena ka Sefate ba axa xa Putasane ba na le Kxobe a tlosetse ba Moletlane.

Kxobe ngwana Mkhondo a tswala Moxobadi ka lapeng la ngwana. Novu 'a Makhafola a tswala Meletse. Kxobe a raka Meletse a re ke ngwanaka mmawwe o nhlobotse bosoxana.

5 Ba yo rupo xe ba boya Kxobe a tsee marumo ka mabedi a namela a tsee lerumo la Meletse a le swara ka seatla sa xo ja, a re, ba tla mo diyang Mohlale wa se khohlo. A tsee le lengwe boxale a bo lebisa nthaxo a re, xaa-xaa a le nyatsa. O be a tsofetse. A re, morwaka tsee dikxomo le thaka tsa xaxo masoxana le methepa le banyana o ye morakeng o yo axa xona. Morwa wa xaxwe a tloxa a ya morakeng. Morena Kxobe a hwa xoba a nthsa morwa wa xaxwe. Ba bitsa Meletse xore papaxwe o biditwe a tle xae, xe a le ka ntlong ba re bula lebati le wena Moxobadi re tsene re mo phuthe. Xe a re ke bula lebate la pala a boya ke sa moraxo a re Meletse bula. Meletse a le bula botse ba tsena ba phutha kxosi yela.

6 Yo moxolo a laetsa xore ba yo xapa dikxomo morakeng tse meletse a di filweng ke mokkalabye. Meletse a re, papa xa a ka a re ke a mpusa. Dikxomo o mphile ka seatla sa xaxwe. Ba boya ba re o xana le tsona o re ke filwe ke papa. A romela la bobedi a xana. Ba tswa dira xo yo thopa dikxomo ba hlabana lerumo lela la nthla ya xo leba xodimo la palelwa xo bolaya. Lela la Meletse la bolaya kudu, ba ba fenya.

Meletse a tloxa fao a ya axa xa Letwatsane a fihla a dula kxaufsi le Marabastad, kxaufsi le thaba ya Mahlokolo, a e lebelela bosobela.

7 Xwa hwa morwaxe Mathetha. Mathetha a hwa a tswetse Thipa le Mmamarema. Byale Meletse a bea motloxolo Thipa boxosi le Mmamarema. Meletse a re xa ke rate e monyane a busa morwa wa ka e motxolo. Meletse a tloxa a bitswa mmuso wa swarwa ke Thipa.

8 Xe Thipa a busa a bona xore xo busa mokale thokong ewe. Thipa o be a sarate Mokale byale a dira maano a xo mmolaya. Ba napa lesolo Thipa a re, masoxana a ka le a xaxo a re yo raka diphoofolo di tle xae re di bolaye. Mokale a dumela masoxana a tswa. Byale Thipa a dira maano xore a huduxe xona mowe xore a yo tsea motse wa Mokale. Xe ba fihla lesolong ba sa xoditse mollo masoxana a Mtebele a fihla masoxana a xa Mokale, ba ba hlaba ka marumo ka xore ba xa Mokale ba be ba e ketlile ba lahlile marumo fase. Ba ba bolaya bale baxa Mokale ba thsaba ba thsabela xo ba xa Laka, ke xe ba tsena motseng wa xa Mokale ba o kxoba ka maxorana a bona ba re, Thipa se tsena ka wa balata wa bo motse-Mokale-wa-Lesoatane.

Ke mohla ba tsea Marabastad, ba xa Gwangwa le ba xa Mokwatlo, le ba xa Mmatli ba tla ba lothsa le baxa Masenya ba dula Marabastad. Thipa a hwa a tswetse Sebasa..

Sebasa a tswa dira a ya xo hula ba xa Dikxale. Byale ba xa Dikxale ba ba tswelela ka moraxo ba hwetsa Sebasa ba mmolaya. Xe ba mmolaile ba boela xae.

9 Sebasa a belexa Maraba wa pele. Maraba le yena a tswa dira ba yo hula xa Matlala. Ba xa Matlala ba ba kwa. Mme kxosi ya ba lalela. Ba xa Maraba ba boya ba thsaba ba tla xae ba kitima. Xe a fihla xae ka xo thsoxa le xo lapa a hwa a belexe Phatla-phantla.

O be a akotse. Phatla-phatla e be e sa le e monyane, byale ba
 kxetha rangwane a Moxatiki a bo Maraba moratho. Bana ba ngwana
 Maaxane wa Bokone. Lyale ba rera xore Phahla-phahla a rupe. Xe
 a rupile a dula setulong. Rangwane 'axwe a ba le lekxwakwa
 morwa kxosi a tsea marumo a re rangwane o xana ke busa, ba lwa le
 rangwane 'axe, a thsabela xa Momona. Ba xa Momona ba re re ka
 se buswe ke ke kxosi e nthso re rata e thsweu. Ba be ba rata
 Ramokatikiti.

10 Dikxosana ka moka bo Tibane le bo Molwela le bo Mahlomotsa
 le bo Morupeni le bo Mokxopa barata xore xo buse ngwana wa
 Maraba, phahlaphahla a busa.

Xwa tla Mpono a xa Moselekatse mo rakeletse a re basadi le
 nthsale moraxo ka xore e be e le motho wa boima yo motelle. A
 bolaya lepono ka thsosa ba mo fa tsela ba thsaba. Ba tswa le
 basadi ka moka mpono a feta, a tla a boya xape, ba hwetsa
 Phahlaphahla a bolaila rangwane 'axwe Mahlomotsa. A no rakelela
 motseng a fisha motse wa Mahlomotsa. Rangwane 'axwe a re o mphi-
 seletsa ka mollo nkabe o nthlabe o mpolaye ka lerumo. Mpono a tla
 a thsabela leweng. Xe a le leweng ba tsea byang bya dintlo le
 11 makhura a didibelo ba a fosa ka leweng le kxosi e tseneng xo lona.
 Xwa phethwa sello sa rangwane a xaxwe. Xe a re mollo sowe le
 yena a hwa ka mollo. O be a tsene le basadi ba a ba ratang le
 bana ba bona.

Kxosi a laela xore morwaxe Maraba wa bobedi le mmaxe ngwana
 moxosi ba e lexo ba mosate a se tsene le bona leweng. A mmexa
 thoko kxakala xo tee le morwa wa xaxwe anthe ke xona a ba pholosa.
 Xwa pholoxa Molocela rakxolo a bo Mikael le monaxabo le mokxotle
 le makxapeetsa.

Moraba wa bobedi a xola a busa. Ka lapeng le lexolo a tswala
 Raesetsa yo a tserwerexo xa Mzemola le mmonwa wa xo tsewa xa

12 Teffu, le Makatakela mosimane a mosi wa lapa le lexolo la ngwana Kekana. Makxowa a ba fiseletsa ka mollo.

Byale xwa pholoxa bo Makatakele ba tloxa ba ya xa Mphahlele le Sekxopetsane wa xa ngwana Mphahlele wa morwa Makatakele le Jonathan le ngwana Moloela. Ba dula xa Mphahlele, xe re le bahlanka ba hlola metse ya Nkwana kraufsi le Makotopong, kraufsi le bo Piteng xa Mampa ba di isa xa Mphahlele.

Direto tsa maxosi a Matebele a re setseng re a boletse.

Meletse.

Ke meletse lethamara selema mekodla e sokela, soveve-sovela kupi selema-mekodla e sokela na lapa se yago mekodla e ya lenywa. So melembe a Dibane sovela-kupi.

13 Mathetha.

Mathetha a ko Demase.

Thipa.

Ke thipa seswa abo botlukate Madla-tesolo a bo Tjale. Thipa tsena ka metse ya Balata ya bo Mokale a Leswatana.

Maraba I

Ke Maraba a ekwala noxa a petla ba xa Molexadi. Ke Theleba a ramaoto a dithsipi xa ba leme o ba thibetse ka selape Theleba a ramaoto o dira maano a xo metsa kxosi le ngwana ntlwaneng a xa Mothiba.

Phahlaphahla.

14 Ke Lephahlela Mmata ngwana marumo a mantsi kxalaka ke lwa le mang xo bo ngwana kwakwa maxosi kwa tsatsing ke a feditse. Ke lle bo kxabe le bo Lexadimana.

Maraba II

Ke Maraba 'a Sekwala ke morwa Sethula-tlou ke s exoxori
sa mangwana. Ke mafowafowana morwa Sethula ditsebyana xa di kwe.

Makatakela

Ke Makatakela 'a Tema sebata se Bohodu. 'bata se lle
mamane xa Thoka, ke lepe sa bo polase makxoxanya 'a dibata naxe-
ng merakeng ya bo hlaijane a Mabalane. Ke moxwe phalala tsa
boxweng di a ya mehlapeng xo bo Leporo di makxwatha. Ke motswala
'a mmalesiba pududu ke moxatsa makxola le mmatseba.

Sekxopetsane

15 Ke Sekxopetsana sa ngwana' Mphahlele ke Setlopo se feta
ngopane. Ke mmamoxaswa a ngopane setlopo ke mokebe 'a noka ya
Maxolobihla. Serite mmanthoxwana a Makxwatha le Mathsela. Nonyana
maila xo kxongwa a kxongwa xo tsexa madimo. O ile xe a tla fenya
Matsotsa le Makxatla a kxobokane mokekolwana wa lehong a sexa.

Lenyalo ka xare xa Matebele.

16 Lenyalo ke leboka le mosimane koba ngwananyana a tsehang
bonna koba bosadi. Ngwananyana o swanetse xo bentsha hlomphe xo
metswalle ya xaxwe ka molao ka xobathsaba xoba xo ikhupetsa ka
kobo xe a bona yo mong wa bona. A ka se ke a ba a boledisa bo-
matsyalaxe koba ba leloko leapele ba sa ka ba nthsa selo sa xo
mo khulomisa. Bona ba ya mo hlomphe, xomme ka moka ba mmitse mma.
Lesoxana le lona le hlompheya ke ba boxweng, byale ka o mong wa
ka lapeng, xomme o thusa ba boxweng ka mesomo e mentsi. Ka fao
o bitwa mokxonyana yoo dikxomo tsa a nywetseng ka tsona di tla
tsewa ke moxwe 'axwe a nywala ka tsona wa xaxwe mosadi.

Lenyalo maxareng a Matebele byale ka dilete tse dingwe ke lethabo la ba xabo mosadi seo se bonthwa ka xe tsatsing la lenyalo xo hlabanwa, xo opelwa dikosa tsa mekodu le xo phepela. Xa xo na lenyalo le ka phethexalang ka ntle xa xo nywala (lobola) le xo fa dinao tseo e lexo teboxo ya xe batswadi ba mothepa ba tla hloka ngwana wa bona..

- 17 Mehuta ya manyalo xo na le mehuta ya manyalo xare xa Matebele. O mong o bitswa xe thsabelela. Xo thsabela xa mothepa xabo lesoxana xore le mo tseye. Lenyalo le le byale le le tlišwa ke mekxwa e mentsi. Tabataba le tlišwa ke xe batswadi ba mosimane xoba ngwananyana ba xana xe mothepa le le soxana ba tseyana, xaxolo ka baka la boloi, lehloyo, xo tswafa xoba boithswaro. Mohlomong lenyalo le le byale le tla ka xobane mothepa a kxanyoxile lesoxana le dira matete kibeng, dikopelong le ka xo kxanyoxa botse bya xaxwe. Mothepa o itliša xo lesoxana xomme lesoxana ka xo bona e le motho yo a sa tsebexo le mo laetse xore a thsabelele xo yena xae. Ngwananyana o thsabela a le tee xa a ya xabo lesoxana xe a
- 18 fihla o ya kokota xomme xe ba mo dumela o ba botsa leina la xaxwe le xore o tliše xo fala maxoxo a mokete a bitša leina la ngwana e monyane ka lapeng. Ba tla nama ba tseba xore o nyakang, xomme xe xo na le masoxana a mantsi ba tla bitšwa xwa botsišwa yo e leng yena. Xe ba mo ratile ka lona tsatsi leo o tla nama a robala le lesoxana leo. Ka moswana ba roma motho xo tsebisa babo mothepa xore o mo. Ba xabo lesoxana namile ba ya nywala xomme ya nama ya ba lenyalo a xoxoxa. Xe babo mothepa ba sa rate ba ya mo tšea ba mmosetsa xae xo fihla a hloboxa lesoxana leo. Xe lesoxana le mo sentse ba tla re le kxeetse kobo ya rena, fao xo supa xore ba mo lefe, xantsi xo lefya ka kxomo tse supang:
- 19 xoba dinku xoba dipudi. Xe ba dumetse ka moraxo o tla nyalwa. Mohlomong monna o na le molato wa dikxomo xoba thselete. Xe a palelwa xo lefa molato o o ba fa mosadi, mo tabeng e byale xe ba nywala ba nthsa xo lekaneng.

Xo nywala khuru xoba xo nywala ngwana a se a belexwe. Xe mohlomong ke se na dikxomo tsa xo nywala mosadi nka kxopela moxwera xore a nthuse ka thselete xoba dikxomo xore ke yo nywala. Moxongwe e tla re xe mosadi wa ka a belexe mothepe o tla tsewa ke morwa moxwera ka xo lefa molato woo. Xe mosadi wo wa ka a belexe basimane fela xona xo tla tla xo tsewa morwedi wa ngwanaka.

20 Mohlomong mosimane o ikxethela mothepe yo a mo ratang, o bitsa mothepe yo mong yo a mo thsepang xore a mmolelele le ngwananyana yoo a mo ratang. Xomme a mmitse a tle a bolelele le yena, Xe ba ratane xona mosimane o botsa babo ba name ba rere xo yo mo nywala.

Latebele a tlwaetse xo nywalana ka getswalo. Ngwananenyana xoba mosimane a nyadiwa xa malomexwe xo kwana batswadi mo tabeng ye xomme ba bo lesoxana morwa wa bona xe ba phethile xore mo nyaketa mosadi xa mokete, batswadi ba ngwananyana le bona ba botsa morwedi wa bona ka moraxo ba ya nywala. Xe ba kwana molato o ya rerwa xomme babo lesoxana ba kxetha motno xore a yo beisa xabo lesoxana tsatsi le ba tlilexo nywala ka lona.

21

Lenywalo

Latebele ke batho ba xo nyaka madi a bona feela, ba rata xo nywalana senye. O tla hwetse motho wa xa Ledwaba a tsewa xa Ledwaba. Ba re ba dira byalo xore ba kxone xo sebana ka senye xe Manaba a tswetse, ba re motho wa krole a ka se ba pholose. Xape xo na le seka se reng Mondwana songwana nteka nkomo te boele e sebayeni. Fa ke xore e mongwe a ka tsee ngwana malomeaxe xoba rangwaneaxe. Taba e makatsang ke xore motho a ka se tsewe ke kxaetsedi ya mmoxwe fela xa re tsebe xore ke ka baka lang.

22

Xe mosimane a ratane le mothepe wa xabo xoba motswalaxe yo a mo ratang o botsa batswadi ba xaxwe xore o ratane le mokete. Byale papaxwe o bitsa banna ba motse xore ba bolelele taba ye.

K34/84

Eyale ba romela yo mongwe xa xabo mothepa xo kxopela mpyanyana. Eyale batswadi ba mothepa ba mo laetsa xore a sepele name ba sale ba rera molato o. Batswadi ba mothepa ba tla botsa metswalle xore ba xa mokete ke kxale ba tla mo xo kxopela mpyanyana, xomme bile re ba file.

23 Xe mosadi a nyakilwe ke batswadi le xona xo nyako swana fela batswadi ba lesoxana ba a ya xomme ba re re tlilo kxopela sexo sa metse, ka lebaka la lona le ngwananyana o thoma xo apara diphe-ta tse dintsi xo bonthsa xore byale o tserwe.

Xo nywala le melao ya xona.

Batswadi ba ngwananyana ba ya dula ba nere xo nywala. Morwa yo moxolo yo a lebanexo ke dikxomo tsa mothepa yo o swanetse xo nthsa kxomo. Mosadi wa xaxwe o nthsa kxapa ya metse. Tsohle tse di nthsiwa xo bitsa mma yo a tloxo ba mmako ngwana yo a ka tsewaxo ke morwa wa bona. Yeo ke khulofediso ya xore morwa wa bona o tla tsea ngwana wa batsei ba, ba ba lokisetwaxo tsa lenyalo. Xe ba nyako nyadisa wa bona yo ba tloxo mmeleca. Mokxonyane o tla re xo batsei ba re tlilo kxopela sexo sa metsi, sexo mpyanyana.

24 Batswadi ba lesoxana ba tlisa dikxomo tsa lenyalo. Bakxonyana le meloko le bona ba nthsa dineo xo thusa batswadi. Xe tsohle di kxobokeditawe motseta o romelwa xabo mothepa xo ba botsa xore ka tsatsi la xore tla tla ba nywala. Xa ba dumetse ba ba botsa xore le ka no tla.

Ba xabo mothepa le bona ba tla tsebisa ba rerisana le bona letsatsi leo la xo nywala. Ka tsatsi leo bakxomane ba kxora dikxomo ba di ise xabo mothepa. Xe dikxomo di tswa sakeng basadi ba hlabane mekxosi ba re, "Le tle le yena a tle are time dijo".

25 Xe dikxomo di fihla mo ba yang banna ba ba di kxorang ba
 hlaba mekxosi ba re, "Nama! Nama!" Batswere dithupa le dithoka.
 Xe basadi ba motse mo dikxomo di yang ba kwa mekxosi "Nama".
 Ba tswa ka maxae ba thswere mepheme, dipatla le tse dingwe xo
 thibela dikxomo xore di se tsene kxorong. Banna ba ba di kxorang
 xe ba bona basadi ba dira byalo ba ba betha ka dithupa tsa bona
 xore ba thabe. Xe basadi e se mafiexa ba lwa le banna xo fihle-
 la ba bolaya nku xoba pudi. Mo ditaba di ileng tsa ya kxole
 basadi ba bolaya le xe e le kxomo. Xe di tsene baeng ba roma
 motseta xo lothseta xo monye motse motswadi wa mothepa. Xe ba
 dumetswe ba bala dikxomo ka mebala ya tsona. Xe dikxomo e ka ba
 lesome xoba seswai xoba tsa thaelela di lokile. Ba xana fela xe
 di supa, ka xore ba re le re supelang ka monwana re sa lwe.
 26 bosupa ke palo ya madimabe ka xe re supa ka monwana owe.

Dikxomo tse dupang xoba dipudi di lefywa xe lesoxana le sentse
 mothepa. Fao xo bonthsa ntwana. Xe mo xara xa dikxomo tse
 tlisitsweng xo ne sekulu. Ba tla e xana ba re re tla e bofa ka
 eng, xomme bakxonyana ba tla nthsa pudi xoba nku ba re ke dinaka
 tsa yona. Xe xona le poo le yona ba tla nyaka xore e faxolwe
 ka kxomo e ngwe xoba pudi xoba nku. Xe ba dumelatswe byale
 dipatla tsa bona di iswa ka ntlong ba alelwa maxoxo yaba bakxonyana.
 Byale ba apoxelwa dijo e ngwe ya dipudi xoba kxomo ya xo nywala
 e ya bolawa. Thapama xe ba jele ba ya laela. Ba fiwa leoto la
 27 kxomo e hlabilweng le phuthetswe ka letlalo la yona xore ba yo
 bonthsa batswadi ba lesoxana. Xe dikxomo di se tsa lekana xa ba
 ba hlabise le dijo xa ba fiwe. Ba ba busetsa xae ka tlala
 xo fihlela ba fetsa. Byale xo nywala xo fedile.

Lesoxana le ya xabo mothepa xo tseba ntlo, ba re ke xo ya
 thopheng.

Ka moraxonyana batswadi ba lesoxana bo lokisa xore a ya
 thopheng xe a ya o sepela le moxweraxwe e mong. Ba fiwa pudi xore

28 ba ye nayo. Xe ba fihla xabo mothepa ba ema lesorong xo fihlela e mong wa motse a ba bona, xomme a ba botsisa se ba se nyakang, xe bafetola ba tla re re tlilo tseba lesoro. Byale phetolo ya bona e botswa basadi ba tlang ba romela bananyana xore ba ba ise ka ntlong ba ba alele maxoxo. Banenyana ba motse ba ya apexa ba fe bakxonyana dijo ka mo ntlong. Banenyana ba ka moka ba tla xo robala ka ntlong e tee le bakxonyana xo tee le mothepa yo a tsewaxo. Pudi xoba nku e ba tlilexo nayo e ya hlabiwa xwa lewa dinama. Ka moraxo xa matsatsana ba a laela xomme ba boela xae, banenyana le bona ba boela maxae a bona. Ka moraxo xa fao lesoxana le ka no etela mothepa ka nako e ngwe le e ngwe e le rataxo.

Xo lokisetša lenyalo.

29 Xe batswadi ba lesoxana ba nyaka ba xoxoxa ba romela motseta xabo mothepa xo kxopela, xe ba dumelane ba fana lebaka le lekanexo la xo itokisetša monyanya. O tliša kxomo xe a etla e ba rexo ke ya xo kxopela. Byale xo thselwa mabele a mehlaba le maupi a xo apeya a ya silwa. Moriri wa ngwetsi o pothwa leetse. Xe xo phethilwe le mabyala a betse ba bo lesoxana ba roma batho xo yo tsea ngwetsi. Xe ba fihla xo bolawa kxomo ya xo bulela baeng kxoro, pele nama e lewa xo bitswa ngaka phekola ngwetsi le baeng le xo e bexa xore e se tle ya ba hlaxisetša kotsi. Ba kxa matlakala a matala a dihlare ba xotsa ka ona mollo ka moraleng xomme xwa ba le musi o montsi ba tswalela mamati ohle le mafasetere. Ngaka ya fi-
30 sa dihlare mollong. Ngwetsi le methepana ba orela musi owe, ka moraxo xa lebaka ba a nthšiw. . tlotšwa ka maloko a kxomo e hlabilweng. Ba kxaoxanthša mokxophana wa phatla ya kxomo e mongwe le yo mongwe a kxokelwa setsekana mo thamong. Basadi bona ba apeya mokete. Banna ba nwa byalwa. Mokete o lewa moxexare, ngwetsi le methipana ba tlola ka letapku. Xe batho batlilo xo tsea ngwetsi ba e ja ngwetsi e ya thsaba ya yo khuta ka motseng xoba xa maloma

axwe. Malome axwe o mo fa selo xoba a mo hlabisa a robala mowe
yaba mokete wa bobedi. Byale bakxonyana ba ya laela ka xe ngwetsi
e iphihlile ba ya e nyaka xo fihlela ba e hwetsa. Xe ba mmona ba
mo tlisa. Byale ba laela xabotse xwa re bosexo ba tloxa. Ba
xabo ngwetsi ba mo fa seroto sa ditloa le lehlapelo la dihloidi.
Tseo di bitswa seroto. Xe ba tloxa ba utswa mexoma, dipheta
31 le dibyana tse dingwe xore di ba thuse tseleng xe ngwetsi e dira
sa mme se eme, ke xore e ema mo xongwe le mo xongwe mo ditsela di
hlakanang xoba xe ba thsela meedi le dinokana. ke molao xo tsama
xo emisa ngwetsi xore ba tlileng xo mo tsea ba nthse dinlo, xe ba
sa ka ba utswa selo ba senyaxalelwa xaxolo xe ba fihla xae dilo
tseo di utswitsweng di busetswa xae. Serope sa kxomo le sona se
rwelwe xe ngwetsi e ya boxadi, xo tee le letlalo. Tse ke neo xo
batswadi ba lesoxana le xo bonthsa xore xo hlabilwe eng moketeng.
Ba ba tlišetseng ngwetsi le bona ba fiwa leoto le letlo mohla ba
boela xae xore e be mmexo. Pele ba tlišetseng ngwetsi ba boela
32 moraxo ba dila lapa, xe e le labaka la xo hlaxola ba ya ba bexa
ngwana bona morato thamong. Mothepana yona e ya kxonyeng. Pele
ba sepela ngwetsi e ya laywa ya fiwa dineo xe e sa le mothepa o
apeswa lexabi a dula lexoxong. Xa a be a setse a na le ngwana
a sentse xa a apare lexabi le xona xa a dule lexoxong. Mothepana
o mong o a mo apexela xwa dula yena lexoxong.

Xe ngwetsi e dutse kxwedī boxadi o ya laela xomme mmatswalaxe
a rapa basadi ba motse xwa setlwa ting. Ba apexa ting yeo ba
thsolela ka serotong sela a tlileng naso ka ditbu xomme xo kxethwa
mosadi e mongwe xore a mo ise xaxabo ba re, o busa dinao. Xe ba
33 fihla mosadi yo o ya bexa xomme xosasa mmaxe o bitse basadi xore
ba tlo ja ting yeo ba re ke boxobe ba ngwana. Ting e sexwa ke mo-
sadi yo a sebeng a ke a boye tseleng xoba a hwelwa ke ngwana
xwa nama xwa kxobelwa dikxekolo, dikxalabye le bana ba motse xwa
lewa xwa hlabya mekxosi.

34 Xe a se no fetsa dibeke tse tharo xaxabo mmarwe o rapa basadi
 xwa setlwa ting e ngwe xo dirwa le byalwa. Xe byala bo hlotlilwe
 le ting e apeilwe, ba kxetha mosadi xoba ba batedi xore ba mmusetse
 boxadi. Xe ba fihla boxadi mmatswalaxe o biletsa basadi ting,
 byale ba fiwa banna xwa ngwathaxanthswa xwa lewa byale ka xaxabo.
 Xe ba jele bongwetsi bo namile bo fedile. Ka moraxo xa lebaka
 xe e monyane yena a tlisa mosadi wa pele o tswa ka lapeng a fiwa
 pitsa ke xore a thoma xo apexa tsa xaxwe. Pitsa ye e ya xo tsewa
 ke mosadi xaxabo. Byale o bitswa moxatsa mokete, ba mo fa
 ngwanenyana wa xo mo thusa.

Xo adima ngwetsi.

35 Mohlomong xe ba bo lesoxana ba sa hloka kxomo ya xo kxopela
 xore ba tle ba xorose ngwetsi ya bona, ba ya mo kxopela xore a tle
 boxadi a tlo ba thusa xo swara peu, ke xore a tle xo ba lemisa.
 Motho ya romelwaxo xo ya xo kxopela mothepa yo fela o swanetse xo
 ba ka nku xoba pudi e seng fela. Byale ba sila bupi ba mo rwesa
 a felexetswa ke bananyana. Xe ba fihla motseng ba ema lesorong,
 ba tla ba hlakanetsa ba isa bupi ka ntlong, fela bona sala ba
 eme xore ba tsenthse ka pudi xoba nku. Xe pudi ewe e nthitswe
 e swanetse xo ya xa xabo mothepa byale ba tsena. O dula xo fihlela
 a fetsa xo hlaxola ka moraxo o direlwa ting a iswa xae. Xe lebaka
 la xo buna le fihlile o boyela xo yo buna. Xe a feditse o fiwa
 mabele ka seroto ba mmusetse xae. Xe a fihla xae ba motse ba
 ya bexelwa xomme yo mong le yo mong o tlisa mabejana xore ba tle
 ba oketse ao xomme ba dire byalwa. Ba isa kxapa e ngwe boxadi
 xomme ba bitse banna ba nwa byalwa byo. Mokxonyana o nthisa
 pudi xoba nku xo bula monyako xore a nwe byalwa byoo. Xe ba
 feditse xo nwa ba boela xae.

36 Xe ngwanenyana yo a ka ba le ngwana babo lesoxana ba roma
 motho xo yo tsea ngwana, batswadi ba mothepa ba tla xana.

Xe ba tlisitse kxomo xoba nku ba ba fa yena xore ba mo tsiyele sa ruri. Xe tsewa seroto sa ditloo lehlapelo la dihloodi le thitelo xomme ba kxetha batho xore ba mo ise. Xe ba fihla boxadi ting e ya sexwa mosadi a phepela a hlabanetswa ke monna yo a tloxo phepela le yena a hlakanetsa boxobe byoo. Xe ba lle xo swanetse xo nthsiwa selo xwa fiwa ngwetsi xore e thome xo dira mesomo ya ka xae.

Lehu.

37 Xe monna a hwetswe ke mosadi xo bolawa pudi a apara letlalwana la yona xo fihlela mohla ba mo tlosa moriri. Ka tsatsi la xo tlosa moriri xo dirwa byalwa metswalo ka moka ya bitswa. Mohloloxadi o kxa byala byo pele a nwa xomme a thswa, metswalo ka moka le yona e mo lafela ka xo riyalo ka moraxo xa fao metsexa e ya tliwa xwa nwea byale ka mehleng, ba re bafetsisa selo. Mosadi wa mohloloxadi o dira byalo ka wa monna. Xa a etele felo ka lebaka leo moriri waxaxwe o ya kotwa xomme a tseiswa molamo waxwe xore a tsene a mo fe bana. Ngaka e ya ba alafa xo thibela madimabe a xo thibela dipula. Xa a sa dumelélwa xo tsewa ke monna e mong xape kxakala.

38 Xo tswewa la bobedi xa mohloloxadi ba re axa ntlo xodimo xa e ngwe. Bana ka moka ba belexwang ke mohloloxadi ke ba mohu. Xe yena a nyaka xo itseisa monna e mong esexo molamo'axe lekxotla letsea bana la ba isa xabo monna. Le bana bao a ba belexang le yena monna yoo e tla ba xabo monna (mohu). Xe a nyaka xo mo nyala ba tla xana ba re, o ka se axe ntlo xodimo xa e ngwe.

Xe mohloloxadi wa monna a tsea la bobedi.

Xe a nyaka xo nyala xape o tla ya xona lapeng lela a tsereng mosadi wa pele o tla roma batseta xaxabo monna xore ba yo lla

39 dirotswana. Ke xore ba kxopela mosadi. baromiwa bao ba swanetse
 xo nthaa pudiyeo e ka bolawang ya lewa ke ba xabo mosadi. Ba tla
 ja nama yeo xomme ya re xe ba e ja ba xabo monna ba tla kxopela
 xore na re tla ja le nang, xomme ba xabo mosadi ba tla supa o mong
 wa bana ba bona ba basimane, ke xona xo supa xobane ba tla bona
 mosadi. Ka ba supa e baxo mosadi wa nnete yo a tloxo tsewa,
 xomme banna ba ba boela moraxo e tla re mohla ba boya ya ba xona ba
 bonthsiwa e bang mosadi wa thereso. Byale xo tliwa dikxomo tsa
 xo mo nywala. Fela e ka se ke yaba tse dintsi xo lekana le tse
 ba nywalang mosadi wa pele ka tsona. Xe ba xabo mosadi ba
 sa dumele ba ba fa kxomo fela ba re xa re na mosadi o re ka le
 40 fang yena. Byale monna o dumeletswe xo leka mo xongwe. Xe ba
 kwana yaba mo kxopela mosadi xe ba sa dumele xona a hwile a se
 na ngwana ba tla tse dikxomo tsela ba beng ba ngwetsi ka tsona.
 Xe xo na le bana xona a ka se tsee dikxomo.

Xo tsewa ke lapa.

Mohlomong mothepa o tsewa ke lapa ke xore a tsewe ke dikxomo
 lapeng xo se na lesoxana. Yeo e dirwa ka baka la nnete tse late-
 lang:-

Ke ka lapeng xo na le bananyana fela xo se na basimane e tla
 re mohla bananyana ka moka ba tsewa batswadi ba sala ba le tee,
 byale taba e e thwenya xaxolo xe batswadi ba yo tsofala ka xo hloka
 yo a ka ba thusang.

41 Byale xe ba nthaa dikxomo ba yo tseba mosadi xore a tle a ba
 thuse xo dira mesomo ka xae. Ka dikxomo tjeo ba nywala mothepa
 yo a bexo a tla tsewa ka baka lesoxana xe le be le le xona, ka baka
 la xe mohlomongwe ba be ba tsere molato mo bathong bao xoba xe ba

be ba no mo tseisa ka baka la motswalo. Mothepa yo o tsewa ke lapa, xomme ba lapa le ba mo nyakela monna mo metswalong ya xabo xore ba mmelexise bana. Monna yo xa se moxatsaxwe wa nnete, moxatsaxwe ke mothepa (moxadibo waxwe) yo a nywetseng ka dikxomo tsa xaxwe, bana ba ba belexwang mo ba lapa papa bona ke yena
 42 moxadibo wa mma bona monye kxomo tse nywetsexo mma bona. Yena o laola mosadi yo le monna xa xaxwe a ka se ke a tla a leka xo tsena tabeng tsa mosadi yo a tsereng ke lapa. Fela moxadibo waxwe ke yena mosadi waxe. Ke yena yo a ka nyakelaxo mosadi yo monna wa xo mmelexisa bana, xomme bana bao xe ba tsewa dikxomo tsa xo ba nywala di tla xo yena, xomme le lana ba basimane ba nywalelwa ke yena.

Dinonwane

Mokxekolo le mosimane.

Kxale kxale xo be xo na le mokxekolo le mosimane. Mosimane yo e be e le modisi wa dikxomo, ya re xe a disitse a bona banna ba bangwe ba etla xo yena ba tla ba tsa kxomo ya xo nona, ba
 43 sepela nayo ba fihla ba re re a e hlaba ya ba palela, xomme ba ya xo bitsa mosimane ba re etla o bolaye kxomo ya xaxo e ya re palela xe e sa hwe re tla bolaya wena. Mosimane a re le mpho marapo le mokxopha. A nama a re, "Mohlaba kxomo ya xo nona e hwa ya hwa". Ba e apexa yas e ke ya ba ya butswa, xape ba re, xe nama e e sa butswa re tla bolaya wena. A boelela a re, "Mohlaba kxomo ya koko ya xo nona butswa o be o tsewe marapong kxomo ya koko e tla boya". Ya butswa ya ba ya tswa le marapong. A nama a re xe ba e ja a re mpheng marapo ba xana, a re, xe lexana ke tla satsa kxomo yeso, ba nama ba mo fa. A re xo tsewa marapo ale a
 44 tloxa a sepela a re, "salang le e ja marapo a kxomo ya koko ya xo nona le lena le tla nona la swana nayo".

Ba re, axee! Mosimaneyo o ya re roxa o re o tla re fetosa kromo a re mmetheng. Xe ba ya xo yena ba re re tla mmetha a ba rapela a re le se ke la mpetha nka se le fetose. Ba nama ba mo lesa. Xe ba se no mo lesa a nanela seolo a letsa nakana ya xaxwe a re:

"Nakana swee, mmamaila swee,
ke ya le naxa swee, mmamaila swee,
ke ya le naxa swee, mmamaila swee,
nakana swee, mmamaila swee,
ke ya le naxa swee, mmamaila swee,
ke ya le naxa".

45 Kokwaxe xe a mo kwa a tswa a re di etla tsa mmafadi, a maxala kwena a phuthi wa Moletse motloko wa kedise ngwana Matlala a Moloto a kathsane. Mosimane yena a fela a letsa a re:

"Nakana swee ke ya le naxa swee".

Eyale ka pele, mokxekolo a re di a tsena tsa ka tsa mmantho mahlaba kolobe. A re, mokxopha o kae a mo fa wona, a re le marapo a kae, a mo fa wona.

Mosadi le ngwana.

46 Kxale xo be xo na le mosadi le bana. Ka lebaka le lengwe mosadi yo a re re a thotha. Ngwananyana yena a re nna nka se tloxele ntlo eso e botse ye. Ka moka ba nama ba huduxa ngwananyana a sala ka ntlong, a re xe a setse moo mmaxe a mo tlietse dijo. maxe xe a mo tlietse dijo o be a tle a opele a re, "Maduduwane, Maduduwane etla o tsee boswa, boswa ba morakeng". A name a bule a tsee dijo a je.

Ka tsatsi le lengwe lektema la kwa mmaxe xe a opela a tlietse dijo la nama la sala le tla ka moraxo la opela ka lentso le xolo la re: "Maduduwane, Maduduwane etla o tsee boswa, boswa ba morakeng". Maduduwane a re, Ha owa, nna mma xa nke a rialo o tle a

47 opele ka lentso le lesese. Lekxema la re o tla loka, la nama la boela moraxo la fihla la metsa mangetana a besitswexo mollong a sa fisa, xomme lentso la swa yaba le lesese. La boela moraxo la fihla la re ka lentso le lesese, Maduduwane, Maduduwane etla o tsee boswa, boswa ba morakeng. Xe a bula la mo swara la sepela naye la fihla la mo kxoka mathoding a ntlo, la nama la hlatswa dipitsa xore a bolawe a apewe. Maduduwane a re xe a dutse a thuding a ntlo a re ntonyana yela nka ke mma yela. Lekxema la re na Maduduwane o reng? Maduduwane a re ke re dilo tsa bosexo di lala di pena-pena mesela pena. Lekxema la re xo fetsa xo hlatswa dipitsa la ya xo bitsa ba xabo xore ba tle ba mmolaye.

48 Xe le sa sepetse xwa tla leeba xo Maduduwane la re a ke xo rute mano? Leeba la mo kota moriri la re tsea moriri o mong o o epele ka maraleng o mong ka kxorong o mong lapeng, o mong ka mafuri, o mong ka ntlwaneng o name o tshabe. Maduduwane a dira byalo a nama a tshaba. Xe Lekxema a fihla a hwetsa Maduduwane a se xona ba re re a bitsa ba kwa lentso le re ka maraleng le re wee le le lengwe ka lapeng le ka kxorong le ka ntlwaneng. Xe ba re ba ya mo latela ba hwetsa a setse a ba tmeletse ba xoma ka manyame a maxolo.

Mosimane o romilwe xa Kokwaxe.

49 Mosimane o be a romilwe ke mmaxe xa kokwaxe xo yo tseya ditloo, a mo laetsa xore a se ke a tsea e ngwe ya ditloo a e ja. Fela mosimane a tsea ye ngwe tseleng a e ja. Xe a se no e ja dimpa tsa xaxwe tsa kokomoxa yaba moimara. A belexa ngwana wa ngwananyana xomme a mo fihla ka mafuri. A teena kaxae a na le dihlong, mmaxe a mmotsisa a re o re sa thabe. Mosimane a no xanetsa a fela a ntse a tsetsela a lla a re ke a lwala.

49 cont.

K34/84

Bosexo xe xo robetswe mmaxe a kwa ngwana a lla ka mafuri. A
re xe a etswa a hwetsa mosimane a mo nyanthsa. Mosimane a laodisa
ka xo diraxetseng ka xona, xomme mmaxwe a thaba xaxolo a tsea
ngwana yo yaba wa xaxwe ka xe a be a se na ngwana.

END. S 656